Okręg gdański upraszcza zasady selekcji

JANUSZ MIKOŚ

Jak wynika z wieloletniej praktyki, wyśrubowane i skomplikowane kryteria selekcji jeleniowatych nie dość, że są trudne do spełnienia (a popularne powiedzenie myśliwych, że „rogacz jest albo selekcyjny, albo smaczny" wydaje się to potwierdzać), to jeszcze nie przynoszą spodziewanych efektów w postaci poprawy jakości osobniczej samców zwierzyny płowej. Dlatego Komisja Hodowlana Okręgowej Rady Łowieckiej w Gdańsku, realizując uchwałę walnego zgromadzenia PZŁ okręgu gdańskiego, zaproponowała uproszczenie zasad selekcji jeleniowatych, tak aby myśliwi byli w stanie się do nich zastosować.

Fot. V. Nowak

Oparcie kryteriów selekcji tylko na wyglądzie i wadze parostków oraz wieńców nie znajduje uzasadnienia ani w badaniach naukowych, ani tym bardziej w praktyce łowieckiej. Wiadomo, że w przekazywaniu cech potomstwu – zgodnie z prawami genetyki – bierze udział zarówno samiec, jak i samica, a forma i wielkość parostków oraz wieńców niekoniecznie są dziedziczone; ponadto w ciągu życia ulegają one wielu zmianom. W przypadku oręża jeleniowatych wpływają na to, poza genami, przede wszystkim warunki środowiska naturalnego, w tym dostępność żeru wysokiej jakości oraz pogoda.

Każdy doświadczony myśliwy wie, że po ciężkiej zimie spotyka się przeważnie kozły tzw. selekcyjne, a po łagodnej – głównie szóstaki. Trudno jest wtedy wykonać plan odstrzału, a zwiększona liczba kozłów „smacznych" wyjeżdża z łowisk w bagażnikach. Rzadko się też zdarzało, aby odbierane rolnikom kozły z hodowli zagrodowych były selekcyjne, chociaż waga ich tuszy nie przekraczała na ogół 15 kilogramów. Koźlęta przywożone leśniczym na odchowanie, jeżeli były samcami, zwykle nakładały z wiekiem piękne, medalowe parostki.

Decydujący wpływ na masę poroża ma więc jakość i dostępność karmy, a nie tylko przekazywane geny. Można by tutaj przywołać przykłady medalowych wieńców, jakie uzyskuje się w zagrodach węgierskich czy bułgarskich, a unieważniony ostatnio przez CIC rekord świata najlepiej tego dowodzi.

Odstąpienie od selekcji osobniczej sarny na podstawie wyglądu parostków w krajach skandynawskich i w części landów niemieckich bynajmniej nie spowodowało drastycznego spadku jakości populacji. Realizuje się tam wyśrubowane plany odstrzału (10-krotnie wyższe niż w Polsce), nie komplikując sobie życia selekcją, także dlatego, że myśliwi odpowiadają finansowo za szkody w uprawach leśnych. Strzelenie np. w Bawarii rogacza bez stosowania kryteriów selekcji nie spowodowało w dłuższej perspektywie czasowej obniżenia jakości trofealnej samców. Takie działanie oparte jest również na wiedzy, że największy wpływ na jakość populacji mają warunki środowiskowe, a osłabienie jakości poszczególnych osobników wynika głównie z przegęszczenia populacji i konkurencji pokarmowej.

propozycje gdańskiej komisji

Proponując uproszczenie zasad selekcji osobniczej jeleni, danieli i saren, kierowano się podstawową zasadą, że myśliwy w łowisku, często przy ograniczonej widoczności i znacznej odległości, powinien być w stanie określić klasę wieku i prawidłowo policzyć odnogi. Żeby było to wykonalne, przyjęto zasadę, że za odnogę uznaje się odrostek o długości co najmniej 3 cm (parostki) oraz 5 cm (wieńce). Odrzucono także niezrozumiały i budzący kontrowersje zapis, że w przypadku uszkodzenia mechanicznego jednej tyki oceny dokonuje się na podstawie wyglądu drugiej, zakładając, że uszkodzona tyka ma taki sam kształt. Ponadto przyjęto zasadę, że samce w wieku tzw. łownym mogą być strzelane bez specjalnego zezwolenia na odstrzał.

Kryteria oceny prawidłowości odstrzału kozłów sarny

Klasa wieku	Poroże (rok życia)	Opis parostków	Ocena
I klasa wieku	1. poroże (2. rok życia)	Guzikarze, szpicaki, myłkusy i widłaki	0
		Szóstaki (regularne i nieregularne)	XX
	2. poroże (3. rok życia)	Szóstaki nieregularne i poniżej tej formy	0
		Regularne szóstaki i kozły powyżej tej formy, o masie parostków do 250 g włącznie	X
		Regularne szóstaki i kozły powyżej tej formy, o masie parostków większej niż 250 g	XX
II klasa wieku	3.–4. poroże (4.–5. rok życia)	Nieregularne szóstaki i kozły poniżej tej formy oraz regularne szóstaki lub kozły powyżej tej formy, o masie parostków do 400 g włącznie	0
		Regularne szóstaki lub kozły powyżej tej formy, o masie parostków powyżej 400 g	XX
	5. poroże i powyżej (6. rok życia i starsze)	Wszystkie rogacze bez względu na formę poroża	0

Ustalenia dodatkowe

1. Za selekcyjne uznaje się wszystkie myłkusy i szydlarze; za ich odstrzał nie przyznaje się punktów niebieskich.
2. Za odnogę uznaje się odrostek o długości powyżej 3 centymetrów.
3. Podawana masa parostków jest masą brutto (parostki z czaszką, bez żuchwy).

W przypadku nieustabilizowanych populacji jelenia szlachetnego proponuje się utrzymać dotychczas stosowane zasady selekcji, gdyż zostały wprowadzone niedawno i według oceny Komisji Hodowlanej był to krok we właściwym kierunku, z zastrzeżeniem że za odnogę uznaje się odrostek o długości powyżej 5 cm oraz wyklucza się ocenę złamanych tyk na podstawie wyglądu tyki nieuszkodzonej.

Okręgowa Rada Łowiecka w Gdańsku jednogłośnie przyjęła zaproponowane uproszczenie zasad selekcji jeleniowatych. Pozostaje jednak pytanie, kiedy i w jakiej formie kryteria te wejdą w życie. Komisja Hodowlana sugeruje zastosowanie nowych zasad selekcji w formie projektu badawczego, od najbliższego sezonu (2012/2013) na okres pięciu lat. Po tym czasie będzie można ocenić, czy miały one jakikolwiek negatywny wpływ na jakość populacji jeleniowatych. Bo co do tego, że na samopoczucie selekcjonerów i członków komisji wyceny trofeów myśliwskich wpłyną pozytywnie, nie ma najmniejszych wątpliwości. ✘

Kryteria oceny prawidłowości odstrzału byków daniela

Klasa wieku	Poroże (rok życia)	Opis parostków	Ocena
I klasa wieku	1. poroże (2. rok życia)	Guzikarze oraz szpicaki o średniej długości tyk do 15 cm	O
		Szpicaki o średniej długości tyk powyżej 15 cm	XX
	2. poroże (3. rok życia)	Szydlarze, słabe łyżkarze o średniej długości tyk do 40 cm i o średnim spłaszczeniu górnej części obu tyk węższym niż 4 cm	O
		łyżkarze o średniej długości tyk od 40 do 50 cm lub o średnim spłaszczeniu górnej części obu tyk od 4 do 6 cm	X
		Mocne łyżkarze o średniej długości tyk powyżej 50 cm lub o średnim spłaszczeniu obu tyk powyżej 6 cm oraz łopatacze	XX
II klasa wieku	3.–6. poroże (4.–7. rok życia)	Wszystkie formy poniżej łopatacza oraz łopatacze o głębokich zatokach rozdzielających płaszczyznę łopaty na co najmniej połowie jej długości, a także byki o wyjątkowo krótkich i wąskich łopatach	O
		Byki o łopatach normalnie rozwiniętych, ale o długości poniżej połowy wysokości tyk	X
		Byki o prawidłowych łopatach, których długość wynosi ponad połowę długości tyk	XX
III klasa wieku	7. poroże i powyżej (8. rok życia i starsze)	Wszystkie byki bez względu na formę poroża i rodzaj odstrzału (selekcyjny, łowny)	O

Ustalenia dodatkowe

1. Za selekcyjne uznaje się wszystkie myłkusy i szydlarze w każdej klasie wieku; za ich odstrzał nie przyznaje się punktów niebieskich.
2. Podawana masa poroża jest masą brutto (łopaty z pełną czaszką, bez żuchwy).

Kryteria oceny prawidłowości odstrzału byków jelenia szlachetnego w populacjach ustabilizowanych

Klasa wieku	Poroże (rok życia)	Opis parostków	Ocena
I klasa wieku	1. poroże (2. rok życia)	Szpicaki o długości tyk do 30 cm, tj. do 1,5 długości łyżek	O
		Szpicaki o długości tyk powyżej 30 cm, tj. powyżej 1,5 długości łyżek, oraz szpicaki o tykach rozwidlonych i koronne – niezależnie od długości	XX
	2. poroże (3. rok życia)	Ósmaki nieregularne i poniżej tej formy	O
		Ósmaki regularne	X
		Byki powyżej regularnego ósmaka	XX
	3.–4. poroże (4.–5. rok życia)	Wszystkie byki niekoronne	O
		Wszystkie byki jednostronnie koronne	X
		Wszystkie byki obustronnie koronne	XX
II klasa wieku	5.–9. poroże (6.–10. rok życia)	Wszystkie byki niekoronne i jednostronnie koronne bez względu na masę poroża oraz byki obustronnie koronne o masie poroża do 4 kg włącznie	O
		Byki obustronnie koronne o masie poroża od 4,01 do 4,5 kg włącznie	X
		Byki obustronnie koronne o masie poroża powyżej 4,5 kg	XX
III klasa wieku	10. poroże i powyżej (11. rok życia i starsze)	Wszystkie byki bez względu na formę poroża i rodzaj odstrzału (selekcyjny, łowny)	O

Ustalenia dodatkowe

1. Za odnogę uznaje się każdy odrostek o długości powyżej 5 cm bez względu na klasę wieku.
2. Pozyskanie myłkusa i szydlarza uznawane jest zawsze za odstrzał prawidłowy, bez względu na przyznaną do odstrzału klasę wieku, i nie przyznaje się za nie punktów niebieskich.
3. Podawana masa poroża jest masą brutto (wieniec z czaszką, bez żuchwy).